

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Karibská krize z pohledu USA
Miroslav Kuf

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Karibská krize z pohledu USA

Miroslav Kuf

Vedoucí práce:

PhDr. Dipl. – Pol. Martin Jeřábek, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Chtěl bych poděkovat panu PhDr. Dipl. – Pol. Martinu Jeřábkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady, ochotu a trpělivost, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Obsah

1	Úvod	1
2	Zahraniční politika USA	5
3	Cesta k Vídeňskému summitu	9
3.1	Berlínská krize 1958 - 1959	9
3.2	Summit v Ženevě a návštěva Chruščova v USA	10
3.3	Konference v Paříži	10
4	Invaze v Zátocě sviní	12
4.1	Cesta k invazi	12
4.2	Invaze na Kubu	14
4.3	Příčiny neúspěchu invaze	15
5	Vídeňský summit 1961 a stavba Berlínské zdi	17
5.1	Vídeňský summit	17
5.2	Stavba Berlínské zdi	18
6	Třináct dnů Karibské krize 1962	20
6.1	Od začátku Karibské krize do vyhlášení blokády Kuby ...	20
6.2	Od zahájení blokády Kuby k vyřešení krize	27
7	Důsledky Karibské krize	33
8	Závěr	35
9	Seznam zkratk	37
10	Seznam literatury	38
11	Cizojazyčné resumé	41
12	Přílohy	42

1 ÚVOD

Karibská krize patří mezi nejvýznamnější události druhé poloviny 20. století. Samotná krize je následkem několika událostí, které proběhly poslední čtyři roky před krizí. Po druhé světové válce se mezi vítězné mocnosti rozdělila sféra vlivu v Německu. Sovětskému svazu vadilo hlavně rozdělení Berlína, který byl obklopen Sověty ovládanou NDR. Sovětský svaz se snažil zmenšit sféry vlivu podepsáním mírových smluv, jednání v Ženevě a v Paříži byla ovšem neúspěšná.

Dalším problémem, který vedl ke Karibské krizi, byl komunistický převrat na Kubě. Po Castrově převratu se Spojené státy pokusily o další převrat a svržení Castrovy vlády, ale neúspěšně, což vedlo k ještě většímu sblížení Kuby a SSSR. Nicméně pro Spojené státy zatím Kuba nepředstavovala velkou hrozbu a politika USA se dále zaměřovala spíše na řešení krize v Německu. Na Vídeňském summitu se setkali nejvyšší představitelé USA a SSSR. Ovšem ani zde nebylo dosaženo kompromisu a proto se Sovětský svaz rozhodl pro izolaci Západního Berlína takzvanou Berlínskou zdi.

Rok po vystavění Berlínské zdi zjistila výzvědná služba Spojených států přítomnost sovětských jaderných hlavic na Kubě. To vedlo k obavám a vypuknutí Karibské krize v plném rozsahu. Spojené státy reagovaly na přítomnost sovětských raket vyhlášením blokády ostrova Kuba a jednáním se Sovětským svazem. Obě země musely udělat velké ústupky, ale nakonec se dohodly na kompromisu, který znamenal zažehnání krize a hrozbu potencionální války.

Tato práce se věnuje nejdůležitějším událostem před vypuknutím největší krize, která nastala ve studené válce a krizi samotné. Práce analyzuje důležitá a složitá politická jednání, která se odehrála před krizí samotnou. Podrobně se práce zabývá krizovými třinácti dny v říjnu 1962, které se dají označit jako největší krize v poválečných dějinách, kdy byl svět na pokraji jaderné války.

Práce se snaží najít odpovědi na zásadní otázky, z jakého důvodu Karibská krize vznikla a co nakonec zabránilo vypuknutí nukleární války, která by

znamenal velké civilní ztráty, a z největší pravděpodobností i nejhorší konflikt v lidských dějinách.

První část bakalářské práce se snaží nastínit zahraniční politiku USA za doby krize. Porovnává názory bývalého prezidenta Eisenhowera s jeho nástupcem Kennedym na nejžhavější témata v době, kdy nastupoval Kennedy do úřadu. Dále popisuje, jak složitou situaci měl nový prezident, co se týká složení svého kabinetu a jeho pozici v OSN. Je zde také popsán nový směr Kennedyho politiky, který upouští od politiky hromadné odvety a zavádí politiku pružné reakce. V poslední části je popsán vliv CIA na zahraniční politiku USA a veřejné mínění o Kubě.

Ve třetí kapitole práce je nastíněna cesta k Vídeňskému summitu. Byla otevřená otázka Německa a otázka existence dvou Berlínů. SSSR tlačil na USA ohledně Západního Berlína, který byl obkloповán NDR, a vedly k němu přístupové cesty přes NDR. Moskva žádala o demilitarizaci Berlína. V návaznosti na to se práce věnuje konferenci ministrů zahraničí v Ženevě, která také nepřinesla žádný výsledek ohledně Berlína. Práce sleduje i návštěvu Chruščova v USA, kde bylo dohodnuto další jednání o německé otázce, které se mělo uskutečnit v Paříži. Podstatnou částí této kapitoly je summit v Paříži, ke kterému vůbec nedošlo, kvůli špionáži ze strany USA.

Ve čtvrté kapitole se bakalářská práce věnuje americké invazi do Zátoky sviní, která se dá označit jako jediný ozbrojený konflikt krize, i když invaze proběhla ještě dlouho před krizí samotnou. V kapitole je nastíněna Castrova revoluce na Kubě, kvůli které začal již kabinet prezidenta Eisenhowera uvažovat o možném zásahu. Po nástupu nového prezidenta se situace vyostřila natolik, že byl vydán rozkaz, i pod nátlakem CIA, k invazi. Invaze oproti plánům byla uskutečněna úplně na jiném místě a pro Kennedyho zahraniční politiku skončila fiaskem.

Pátá kapitola se věnuje Vídeňskému summitu, kde spolu oficiálně jednali Kennedy a Chruščov. Na summitu se opět řešila německé otázka, ale opět bez nějaké změny. Tu přineslo až postavení Berlínské zdi, kdy SSSR uznal existenci dvou německých států.

Hlavní šestá kapitola je rozdělena do dvou podkapitol. První podkapitola se zabývá událostmi od svolání první schůzky ExCommu, až do vyhlášení námořní blokády Kuby. Ze začátku se podkapitola věnuje událostem, které nastaly po pořízení špionážních snímků Kuby, kde byla odhalena montáž Sovětských raket. Je zde podrobně popsán průběh nejdůležitějších jednání ExCommu, při kterých se uvažovalo, jakým způsobem krizi vyřešit. Členové výboru navrhovali řešení od vojenského úderu až po blokádu, ke které se nakonec přiklonil i prezident Kennedy. Pozornost je taktéž věnována jednání zahraniční politiky USA na půdě OSN, NATO a OAS. Tyto tři organizace musely být s blokádu obeznámeny a Spojené státy musely celou akci obhájit i před státy, kterých se krize přímo netýkala.

Druhá podkapitola se věnuje vyhlášení námořní blokády Kuby a největšímu incidentu, kterým bylo zadržení a obsazení lodi směřující na Kubu, která ovšem neměla na palubě žádný vojenský materiál. Podkapitola se také věnuje roli generálního tajemníka OSN, který fungoval jako prostředník mezi prezidentem Kennedym a Chruščovem. Na konci podkapitoly je pozornost věnována postupu USA při vyjednávání se SSSR. Obě strany měly určité požadavky, ale díky kompromisnímu řešení, kterým bylo stažení sovětských raket z Kuby a amerických raket z Evropy, byla krize na konci října 1962 zažehnána.

Poslední kapitola se věnuje důsledkům Karibské krize, která byla oficiálně ukončena až v druhé polovině listopadu. Kapitola se věnuje stažení amerických raket z Evropy a jejich nahrazení a prevenci, která měla zajistit, aby se podobná krize neopakovala.

Pro vypracování práce bude použita především metoda přímá, která bude založena na kritickém prostudování zdrojů a jejich interpretace. Práce je také vypracována dle diachronní metody, která je propojená s metodou progresivní, aby bylo dosaženo chronologického sledu historických událostí, které vedly ke Karibské krizi a krizi samotné.

Jako hlavní zdroje práce byla využita literatura od Roberta Kennedyho¹, dále pak kniha od Vladimíra Nálevky² a od Roberta Dalleka.³ *Třináct dní: Vzpomínky na kubánskou raketovou krizi* je kniha, která je věnována pouze klíčovým třinácti dnům krize. Autorem je přímý účastník jednání ExCommu Robert Kennedy, který byl v kabinetu prezidenta Kennedyho ministrem spravedlnosti. Zároveň byl i jeho největším poradce, i protože to byl jeho bratr, tak byl u všeho důležitého, co se za krizových třináct dnů událo. V knize jsou také uveřejněny důležité dopisy, které si obě strany během krize vyměnily a i některé důležité dokumenty. Kniha *Karibská krize* je jedinou českou knihou, která se věnuje tématu Karibské krize. Sleduje uceleně dění na Kubě od druhé světové války. Dále sleduje události, které krizi předcházeli, krizi samotnou a i její následky. *Nedokončený život: John F. Kennedy 1917 – 1963*, je knihou, která životopisně sleduje život Johna Fitzgeralda Kennedyho. V knize pro mě bylo nejdůležitější období od zvolení Kennedyho do funkce prezidenta až po ukončení karibské krize. Dalším zdrojem informací se stala kniha od Henryho Kissingera⁴, která v kapitole *Chruščovovo ultimátum: berlínská krize 1958 – 1963* detailně popisuje berlínskou krizi a složitá jednání, které mezi sebou představitelé USA a SSSR vedli. V práci byli rovněž použity články ze serveru JSTOR, které se zabývají veřejným míněním⁵ a průběhem krize.⁶

¹ KENNEDY, Robert Francis, *Třináct dní: Vzpomínky na kubánskou raketovou krizi*, Praha 1999.

² NÁLEVKA, Vladimír, *Karibská krize*, Praha 2001.

³ DALLEK, Robert, *Nedokončený život: John F. Kennedy 1917 – 1963*, Praha 2006.

⁴ KISSINGER, Henry, *Umění diplomacie: Od Richelieva k pádu Berlínské zdi*, Praha 1999.

⁵ SMITH, Tom W., *Trends: The Cuban Missile Crisis and U. S. Public Opinion*. In: *The Public Opinion Quarterly*, 2003, 2.

⁶ PIOUS, Richard M., *The Cuban Missile Crisis and the Limits of Crisis Management*. In: *Political Science Quarterly*, 2001, 1.

2 ZAHRANIČNÍ POLITIKA USA

John Fitzgerald Kennedy byl do úřadu prezidenta uveden 20. ledna 1961 jako 35. prezident USA. Přebíral vládu po Dwightu D. Eisenhowerovi, který v ten moment řešil krizi v Laosu. Kennedy nechtěl zahájit svoji vládu tím, aby musel vyhlášovat intervenci v Laosu. Eisenhower měl na to ovšem opačný názor, neboť pokud by v Laosu zvítězili komunisté, znamenalo by to dominový efekt pro nejbližší země, jako jsou Thajsko, Filipíny, Kambodža, Jižní Vietnam a Tchaj – wan. Na rozdíl od těchto zemí byla Kuba v té době vnímána jako malý problém. Eisenhower se svěřil Kennedymu, že Spojené státy cvičí v Guatemale partyzánské jednotky namířené proti Castrovi. Ovšem žádná akce proti Kubě nebyla, na rozdíl od Laosu, očekávána.⁷

Prezident USA má největší moc v zemi. Prezident se stává vrchním velitelem ozbrojených sil. Na doporučení a souhlasu senátu podepisuje zahraniční smlouvy a jmenuje velvyslance.⁸ Za Demokratickou stranu zvolený Kennedy vyhrál volby před Republikánským kandidátem Richardem Nixonem o pouhých 118 574 hlasů.⁹ Kennedy byl zvolen nejtěsnějším rozdílem hlasů v historii. I kvůli tak těsnému rozdílu si byl vědom toho, že nemůže složit svůj kabinet pouze ze členů demokratické strany. Proto do některých úřadů dosadil republikánské příslušníky, aby si zajistil lepší spolupráci s Republikánskou stranou. Mezi tyto lidi patřili C. Douglas Dillon, který se stal ministrem financí. Dalším z republikánů byl Robert McNamara, který se stal ministrem obrany. Ministerstvo obrany zodpovídá za bezpečnost země. Má na starosti armádu o počtu 2 milionů mužů a 2,5 milionu dobrovolníků v Národní gardě. Trvale udržuje své vojenské základny mimo USA. Tyto základny mají za úkol chránit smluvní závazky.¹⁰ Nejdůležitějším ministerstvem bylo pro Kennedyho ministerstvo zahraničí. Kennedy sám chtěl řídit zahraniční politiku USA, proto hledal někoho, kdo by ho

⁷ DALLEK, s. 271 – 272.

⁸ *The Constitution of the United States*, 1991, s. 11.

⁹ DALLEK, s. 263.

¹⁰ SCHROEDER, Richard C., GLICK, Nathan, *Nástin amerického vládního systému*, Praha 1989, s. 63.

v zahraničních otázkách podporoval. Mnoho lidí z Kennedyho okolí si myslelo, že post ministra zahraničí obsadí Adlai Stevenson. Ovšem Kennedy se bál, že s osobou Stevensona by neměl zahraniční politiku pod kontrolou. Proto se rozhodl Stevensenovi nabídnout post velvyslance v OSN, který Stevenson po čase přijal. Na post ministra zahraničí byl tedy vybrán Dean Rusk, který: *„byl přijatelným kandidátem se správnými předpoklady a vhodným zázemím.“*¹¹ Svému bratru Robertu Kennedymu svěřil post ministra spravedlnosti. Ovšem za celé funkční období byl Robert Kennedy i neoficiálním poradcem prezidenta Kennedyho. Dalšími důležitými lidmi pro prezidenta Kennedyho byli jeho zvláštní poradce Kenn O'Donell a McGeorge Bundy, který zastával post zvláštního asistenta pro otázky národní bezpečnosti.

Krátce po nástupu prezidenta došlo ke zlepšení vztahů mezi USA a SSSR. Prvním krokem bylo propuštění dvou letců sestřelených nad Barentsovým mořem. Chruščov po Kennedyho inauguraci oznámil: *„bude možné krok za krokem odstraňovat stopy podezírání a nedůvěry a přestovat zárodky přátelství a praktické spolupráce.“*¹² Kennedy na to reagoval slovy, že Moskva: *„odstranila závažnou překážku ve vývoji harmonických vztahů.“*¹³

Kennedyho vláda se krátce po nástupu odklonila od strategie hromadné odvety a přihlásila se k nové vojensko – politické strategii pružné reakce.¹⁴ Tato strategie měla tři základní pojmy, se kterými pracovala. Byly jimi omezená válka, eskalace a světová jaderná válka. Omezená válka ve strategii pružné reakce dostala podobu řízení, které: *„limituje vojenské operace z hlediska politických cílů, z hlediska geografického a z hlediska použitých vojenských prostředků.“*¹⁵ Pojem eskalace předpokládá, že: *„pestrá škála ozbrojených akcí má mít podobu jakéhosi schodiště, kde každý krok na vyšší schod by měl být spojen s novým politickým*

¹¹ DALLEK, s. 280.

¹² Tamtéž, s. 297.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ KREJČÍ, Oskar, *Zahraniční politika USA*, Praha 2009, s. 168.

¹⁵ Tamtéž, s. 169

*rozhodnutím.*¹⁶ Pokud by selhala strategie omezené války i eskalace byl další možností jaderný úder, který by podle strategie pružné reakce znamenal světovou jadernou válku. V této době dochází k nárůstu jaderných zbraní¹⁷ a došlo také k: *„plnohodnotnému zformování strategické triády – raketonosných jaderných ponorek, mezikontinentálních balistických raket a strategického letectva.*“¹⁸ Strategie pružné odvěty byla ovšem drahá. Už zde nebyly výdaje pouze na jaderné zbrojení, ale i na zbrojení pro omezenou válku. Kennedy věřil, že: *„ekonomika USA může vydat mnohem větší peníze na vojenské programy.*“¹⁹²⁰

Významnou úlohu v zahraniční politice v době Karibské krize měla ústřední zpravodajská služba CIA. Organizace se starala hlavně o výzvědnou činnost na Kubě a prováděla i přímou zahraniční politiku v době invaze do Zátoky svini. Na základě výzvědné činnosti byla její funkce neocenitelná především při jednání se zástupci SSSR. Fiaskem a později i mezinárodní ostudou ovšem skončila invaze v Zátocě svini. CIA selhala především při odhadu vývoje situace na Kubě, co se týká počtu lidí, kteří se chtějí postavit na odpor režimu Fidela Castra. Invaze stála místo ředitele Allena Dullese, který oficiálně odvolán v září 1961. Ještě před jmenováním nového ředitele proběhla velká vnitřní čistka. Novým ředitelem byl v září jmenován John McCone, který byl přítomen na jednání ExCommu.

Důležitým faktorem bylo i veřejné mínění v USA. Po Castrově převratu na Kubě považovali jen 2% lidí Kubu jako největší problém pro USA. Na konci srpna 1962 dokonce necelá 2% lidí považovali Kubu za problém, protože za největší problém byl považován Západní Berlín. Po té se ale situace mění v září, kdy prezident Kennedy oznámil v televizním projevu národu co se na Kubě děje. Průzkum, který probíhal 20. – 25. září ukázal, že 94% Američanů bylo

¹⁶ Tamtéž, s. 169 – 170.

¹⁷ Příloha č. 1.

¹⁸ KREJČÍ, s. 170.

¹⁹ Tamtéž, s. 172.

²⁰ Příloha č. 2.

obeznámeno s problémem Kuby a 24% ho považuje za nejvyšší prioritu. Když byla v říjnu vyhlášena blokáda²¹, zůstaly obavy z Kuby na 25%. Po uskutečnění dohod a konci krize byly obavy americké veřejnosti dokonce na 31%, ale v nejbližších týdnech toto procento kleslo. Ovšem do března roku 1963 mělo z Kuby obavu kolem 20% Američanů. Jakmile Kuba zmizela ze seznamu největších obav americké vlády, poklesly i obavy mezi obyvateli na pouhých 3% a to do září 1963. V následujících letech se pohybovaly obavy veřejnosti ohledně Kuby na 5%.²²

²¹ Pojem blokáda je vysvětlen v šesté kapitole.

²² SMITH, s. 266 – 267.

3 CESTA K VÍDEŇSKÉMU SUMMITU

Nejvyšší představitelé USA Kennedy a SSSR Chruščov se k oficiálnímu jednání sešli pouze jednou. K setkání obou představitelů ve Vídni došlo 3. a 4. června 1961. Na setkání se měla řešit především otázka Německa, ovšem jednání bylo poznamenáno neúspěšnou invazí v Zátocě sviní. Pro Chruščova byl John Fitzgerald Kennedy “zelenáč“ na politické scéně a myslel si, že mu bude moci diktovat podmínky pomoci zastrašování a ultimát. Kennedy se však ukázal jako výborný politik. Než ale proběhl summit ve Vídni, proběhlo jednání o Německu mezi Chruščovem a Eisenhowerem. Otázka Německa však nebyla vyřešena, protože v USA proběhly prezidentské volby, ve kterých byl zvolen Kennedy a jednání o německé otázce probíhalo až ve Vídni.

3.1 Berlínská krize 1958 - 1959

První tajemník SSSR Nikita S. Chruščov znovu otevřel německou otázku na podzim 1958. Dne 10. listopadu 1958 vystoupil s projevem, ve kterém navrhoval přeměnu Západního Berlína na svobodné a demilitarizované město. Požadoval zrušení čtyřmocenského statutu Berlína a varoval, že je SSSR ochotno předat kontrolu nad vstupy do Berlína do rukou NDR. Dne 27. listopadu se tento projev objevil ve formálních nótách, které byly zaslány Spojeným státům, Velké Británii a Francii.²³ Celou záležitost podpořil ultimátem, které by při jeho nepřijetí znamenalo předání komunikací, které spojovali Spolkovou republiku Německo se Západním Berlínem pod příslušné orgány Německé demokratické republiky. Ultimátum bylo předáno třem mocnostem okupující Západní Berlín 27. listopadu 1958. Požadavky měly státy splnit do šesti měsíců. Ovšem rada NATO ultimátum zamítla. Proto Chruščov předložil 10. ledna 1959 nový návrh, který obsahoval návrhy mírových smluv s oběma německými státy, v nichž požadoval vystoupení SRN z NATO a NDR z Varšavské smlouvy.²⁴ Reakce západních mocností na toto

²³ KISSINGER, s. 594.

²⁴ LUŇÁK, Petr, *Západ. Spojené státy a západní Evropa ve studené válce*, Praha 1994, s. 182 – 183.

ultimátum nebyla jednotná. Zatímco francouzský prezident Charles de Gaulle a spolkový kancléř Konrad Adenauer byli proti jakýmkoliv ústupkům Moskvě, USA a Velká Británie uvažovaly o kompromisu. Americký prezident Eisenhower totiž nepokládal Západní Berlín za strategickou prioritu. Britský ministerský předseda Harold Macmillan se proto v únoru 1959 vydal na jednání s Chruščovem do Moskvy. Po návratu souhlasil s jednáním o německé otázce.²⁵

3.2 Summit v Ženevě a návštěva Chruščova v USA

Německou otázkou se měl zabývat summit v Ženevě, který se poprvé sešel 11. května 1959. Jednání se účastnili ministři zahraničí USA Christian Herter, SSSR Andrej Gromyko, Velké Británie Selwyn Lloyd a Francie Couve de Murville. Jednání trvalo do 5. srpna, ale skončilo bez jakéhokoliv výsledku v otázce sjednocení Německa, či ve vyřešení záležitostí Západního Berlína.²⁶

Prezident Eisenhower v té době učinil krok, který měl zlepšit napjaté vztahy mezi USA a SSSR. Proto pozval Chruščova na návštěvu USA, která se uskutečnila 15. – 27. září 1959.²⁷ Eisenhower byl ochoten k ústupkům v otázce Západního Berlína a hodlal garantovat prostřednictvím OSN svobodné město, které by bylo součástí Západního Německa a které by bylo až na policii neozbrojeno.²⁸ Oba nejvyšší představitelé se dohodli na dalším summitu, který se měl uskutečnit v květnu 1960 v Paříži.

3.3 Konference v Paříži

Očekávaná konference v Paříži, která měla začít 15. května 1960 však skončila ještě dřív, než začala. Dva týdny před začátkem konference byla nad Sovětským svazem sestřeleno špionážní letadlo U – 2.²⁹³⁰ Eisenhower

²⁵ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 12.

²⁶ Tamtéž, s. 13.

²⁷ KISSINGER, s. 605.

²⁸ Tamtéž, s. 606.

²⁹ Tamtéž, s. 607.

³⁰ Příloha č. 3.

předpokládal, že letadlo bylo zničeno, a tak vydával falešná prohlášení. Nicméně letadlo bylo pouze poškozeno a pilot F. Garry Powers byl vzat do zajetí. I přes události Chruščov do Paříže dorazil, ale v doprovodu ministra zahraničí Andreje Gromyka a ministra obrany Rodiona Malinovského. Společně žádali potrestání viníků. To ale západní mocnosti odmítali a francouzský prezident de Gaulle musel uklidňovat Chruščova slovy: *“Satelit, který jste právě vyslali do orbitu, abyste na nás udělali dojem, včera prolétl francouzským nebem osmnáctkrát. Jak mám vědět, že na jeho palubě nejsou kamery, které fotografují mou zemi.”*³¹ Sovětská delegace poté ukázala usvědčující materiály o špionáži. Eisenhower přijal zodpovědnost za lety a špionáž.³² Chruščov ale žádal po Eisenhowerovi omluvu za špionáž. Tu Eisenhower odmítl, ale znamenalo to pouze zhoršení celé situace. Moskva nakonec stáhla 18. května svoji delegaci z Paříže. V SSSR byla spuštěna masivní propagandistická kampaň a Chruščov oznámil, že už nebude jednat s prezidentem Eisenhowerem, ale až s nově zvoleným prezidentem USA.³³

Berlínská krize rozpoutala naplno studenou válku a rozpory mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. Byl to první politický střet na mezinárodní úrovni. Sovětskému svazu se nelíbilo mít uvnitř území, které ovládá, kapitalistické město. K řešení otázky byly proto svolány dvě konference, které ovšem krizi vůbec nevyřešily. K prohloubení krize a napětí přispěla i americká špionáž Sovětského svazu, kvůli které nedošlo k jednání v Paříži a došlo i k přerušení komunikace mezi SSSR a USA.

³¹ DURMAN, Karel, *Popely ještě žhavé I.: Válka a nukleární mír*, Praha 2004, s. 505.

³² Tamtéž.

³³ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 13.

4 INVAZE V ZÁTOCE SVINÍ

Invaze v Zátocě sviní byla neúspěšná operace CIA, která se uskutečnila v dubnu 1961. Do akce byli zapojeni uprchlíci z Kuby a povstalci proti novému režimu Fidela Castra. Modelem pro intervenci na Kubě se stal převrat v Guatemale³⁴. Podporu USA Kennedyho vláda zpočátku popírala, ale později to znamenalo velkou mezinárodní ostudu pro Kennedyho vládu. Invaze zároveň znamenala zhoršení vztahů mezi Kubou a USA a příklon Kuby do sféry vlivu SSSR. Sovětský svaz se obával možného svržení režimu Fidela Castra, a proto se rozhodli podpořit Castrův režim dodávkami zbraní, které měli za úkol stabilizovat nový režim na Kubě. Zároveň Sovětský svaz využil situace a umístili na Kubě svoji předsunutou základnu podobnou americkým základnám v Evropě. Na základny instalovali jaderné hlavice, díky kterým vyvinuli tlak na vládu USA a donutili jí k jednání ohledně jaderných zbraní v Evropě.

4.1 Cesta k invazi

Hlavním důvodem pro invazi v Zátocě sviní bylo sbližování Kuby a Sovětského svazu. Spojené státy americké měly velmi silný vliv na Kubě až do pádu prezidenta Fulgencia Batisty. Po nástupu levicově zaměřeného Fidela Castra se ihned začalo se znárodnováním velkých podniků. Lidové soudy zároveň začaly popravovat Batistovy stoupence, což pro mnoho obyvatel znamenalo odejít do exilu do USA. Castro posléze začal znárodnovat i podniky s americkým kapitálem. Castrův reformní zemědělský program měl za následek vyvlastnění amerického majetku za více než miliardu dolarů.³⁵

První pokusy o odstranění Castra spočívaly na amatérském programu CIA, který měl Castra znemožnit před veřejností: *„Ty nápady obsahovaly přípravu aerosolového útoku na jeho hlavní rozhlasovou stanici s úmyslem umístit v ní halucinogenní drogu LSD, aby její účinky dopadly na oběť, nabídku chemicky*

³⁴ KREJČÍ, s. 174.

³⁵ JONES, Howard, *Zátoka sviní*, Praha 2009, s. 26 – 27.

*upravených doutníků, které by ho omámily před chystaným proslovem, a hrstku taliové soli nasypané do bot, po které by mu vypadaly vousy na tváři a tak by ho připravila o jeho mužný vzhled „El Barbudo“.*³⁶

V prosinci roku 1959 měla CIA připraveny dva programy na svržení Castrova režimu na Kubě. Prvním z nich byl nábor kubánských emigrantů s vojenskou zkušeností, kteří by byli vycvičeni k partyzánskému boji. Druhým plánem, který byl podporován náměstkem ředitele CIA Richardem M. Bissellem, bylo uvažování o odstranění Fidela Castra.³⁷

V březnu roku 1960 byl americkým prezidentem Eisenhowerem, přijat program tajné operace pod krycím názvem Pluto. Operaci připravovala CIA, která měla za úkol zorganizovat a vycvičit jednotky, které se měly zúčastnit vylodění na Kubě. Tajné výcvikové tábory měla CIA na Guatemale, Nikaragui a panamském průplavovém pásmu.³⁸ Po zvolení nového prezidenta Spojených států Johna Fitzgeralda Kennedyho předložil, 20. ledna 1961 ředitel CIA Allan Dulles a předseda sboru náčelníků štábů generál Lemnitzer, plán invaze na Kubu. Kennedy zaujímal vůči invazi na Kubu negativní stanovisko. Zatímco zástupci armády invazi schvalovali, ovšem s podmínkou, že proti Castrově vládě zároveň povstane místní obyvatelstvo a že samotnou akci bude severní Amerika zaštitovat. Pentagon se zároveň obával, že po 1. červenci 1961 bude potřeba podpory jako od amerického letectva tak severoamerické námořní pěchoty. Proto 12. března 1961 proběhla schůzka, které se zúčastnil prezident Kennedy, státní tajemník Dean Rusk, ministr obrany Robert McNamara a autor plánu invaze Richard Bissell.³⁹

Na schůzi CIA předkládala důkazy o tom, že na Kubě sílí hnutí proti Castrovi. Z toho důvodu převážil názor, že bude nejlepší nechat to na nich. Kennedy odmítl vylodění v Trinidadu a preferoval akci, která nebude zjevně

³⁶ JONES, s. 29.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ NÁLEVKA, Vladimír, *Světová politika ve 20. století (II.)*, Praha 2005, s. 105.

³⁹ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 31.

podporována Spojenými státy. CIA proto vypracovala návrhy dalších míst. Z nich byla zvolena Zátoka svini.⁴⁰

4.2 Invaze na Kubu

Před invazí, která byla zahájena 17. dubna 1961, proběhla masivní propagandistická akce proti Castrovu režimu. Nejvýznamnější z nich byla Bílá listina, která: *“Obviňovala Castrovu vládu ze zrady, protibatistovské revoluce a z organizování komunistické subverze na západní polokouli“*.⁴¹ Další kroky, které byly zahájeny 7. března se týkaly vojenských příprav, pro zajištění bezpečnosti na Guantánamu a pro případnou odvetnou akci na Floridě. Lodě Blagar⁴² a Barbara J měli na své palubě dva řídicí důstojníky CIA. Ti měli za úkol společně s kapitány řídit invazi na Kubu společně s dalšími malými plavidly, která se již nacházela v přístavu Puerto Cabezas. Dále bylo ke Guantánamu vysláno osmnáct torpédoborců, jedna peruť tryskových stíhaček a jedna vylodovací jednotka. Měli za úkol především zajištění a obranu oblasti. Další peruť byla přítomna k ochraně přístavu Key West, který leží nedaleko Floridy. Letadlová loď Essex, na které byla umístěna třetí peruť stíhaček a byla doprovázena sedmi torpédoborci, byla umístěna na cvičení v Mexickém zálivu jihozápadně od Kubu.⁴³

Původní termín na invazi byl stanoven na začátek dubna, ale kvůli složitosti operace proběhla invaze až 17. dubna 1961.⁴⁴ Už 16. dubna provedli americké bombardéry B – 26 útok na letecké základny v Havaně, San Antoniu de los Baños a v Santiagu de Cuba. Ovšem tento útok nebyl příliš úspěšný a znamenal pouze to, že se Kuba obrátila na OSN se stížností na agresi. Spojené státy ihned reagovaly tím, že se jednalo o útok uprchlíků z revolučního letectva. Negativní reakce světa na nálety donutila prezidenta Kennedyho odvolat druhý letecký úder. Toho využily

⁴⁰ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 31.

⁴¹ Tamtéž, s. 32.

⁴² Příloha č. 4.

⁴³ JONES, s. 87 – 88.

⁴⁴ VANDENBROUCKE, Lucien S., *Anatomy of a Failure: The decision to Land at the Bay of Pigs*. In: *Political Science Quarterly*, 1984, 3, s. 471.

Kubánské ozbrojené složky, které vyhlásily všeobecnou mobilizaci armády a milice. Část jednotek se ihned začala formovat kolem americké základny v Guantánamu.⁴⁵

Výsadková jednotka se v noci 16. dubna shromáždila 50 kilometrů od Kuby. 17. dubna se v Zátocě sviní na pláži Girón vylodila útočná brigáda 2056, která měla 1511 mužů. Plán invaze byl obsadit část území na Kubě, dosadit prozatímní vládu v čele s Miro Cardonou, který měl požádat o pomoc Organizaci amerických států.⁴⁶ Když Castrova mobilizovaná armáda zjistila, že se jedná o pravý útok, vyslala do oblasti invaze značnou vojenskou sílu. Samotný Fidel Castro se ujal velení.⁴⁷ Rozhodující pro obranu se stal útok Kubánských letadel proti zásobovacím lodím. Útok letadel B – 26, stíhačky Hawker a tryskového letadla T – 33 znatelně oslabil invazní útok. Dokázali potopit loď Houston a těžce poškodit loď Barbara J.⁴⁸

Plán CIA vůbec nevycházel. Invazní jednotky čelili útokům stíhaček MiG a těžkých tanků. Žádali Washington a pomoc, ale prezident Kennedy byl rozhodnut, že žádnou další akci nepodnikne.⁴⁹ Invazní jednotky byly postupně obklíčeny. Poslední boje proběhly v podvečer 19. dubna. Více jak sto mužů invazní armády bylo zabito, zbytek upadl do zajetí. Castro později zajatce vyměňoval za jídlo a léky.

4.3 Příčiny neúspěchu invaze

Příčiny neúspěchu celé akce spočívaly v milných zprávách CIA o stabilitě Castrova režimu, který byl v té době už silný. Jak se později ukázalo, kubánská bezpečnost internovala přes 40 tisíc odpůrců revoluce a v březnu se jí povedlo porazit partyzánské hnutí v Escambray.⁵⁰ Dalšími příčinami neúspěchu jsou

⁴⁵ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 32.

⁴⁶ Tamtéž, s. 32.

⁴⁷ JONES, s. 19.

⁴⁸ Tamtéž, s. 18.

⁴⁹ Tamtéž, s. 151.

⁵⁰ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 33.

bezesporu odvolání druhého leteckého úderu na Kubu a především špatná volba místa vylodění. Zátoka sviní se totiž nachází v těžkém bažinatém terénu. CIA zvolila toto místo, protože se domnívala, že díky terénu a poměrné odlehlosti se sem Kubánské jednotky nedostanou tak rychle.

Sovětský svaz reagoval 18. dubna 1961 prohlášením, ve kterém označil invazi za akt americké agrese, a v Chruščově protestní nótě adresované prezidentu Kennedymu, kde Sovětský svaz deklaroval poskytnutí veškeré pomoci Kubě. Kennedy toto obvinění odmítal a označil intervenci jako boj Kubánců proti Castrovi a varoval Moskvu před vměšování se do dění na Kubě.

Invaze v Zátocě sviní byla první velkou mezinárodní akcí prezidenta Kennedyho a stala se jeho velkou prohrou. Z čela CIA byl odvolán Allen Dulles a v organizaci proběhla čistka. Novým ředitelem CIA se v září stal John McCone. Ovšem lidé ze CIA byli přesvědčeni, že o neúspěchu rozhodla přílišná opatrnost prezidenta a odmítnutí přímé pomoci.⁵¹ Vítězství Kubánských jednotek znamenalo dotvoření totalitního režimu na Kubě. V říjnu 1961 Fidel Castro prohlásil, že se přiklání k Marxismu – Leninismu. V reakci na to byla Kuba v lednu 1962 vyloučena z OAS.⁵² Díky tomuto rozhodnutí se Kuba definitivně přiklonila do sféry vlivu Sovětského svazu.

⁵¹ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 34 – 35.

⁵² FIALA, Jaroslav, *Was Kennedy a “Realist”? The Cuban Missile Crisis and the Decision Making in International Affairs*. In: *Prague Papers on the History International Relations*, 2008, s. 488.

5 VÍDEŇSKÝ SUMMIT 1961 A STAVBA BERLÍNSKÉ ZDI

Po zvolení nového prezidenta USA Johna Fitzgeralda Kennedyho Chruščov vyslovil přání setkat se s novou hlavou státu v nejbližším možném termínu. Dne 22. února 1961 byl odeslán dopis z Bílého domu do Kremlu, kde Kennedy souhlasil s jednáním na konci května buď ve Vídni, nebo Stockholmu. Chruščov zvolil pro summit Vídeň a datum 3. a 4. června.⁵³ Před summitem měl rozhovor o Berlínském problému americký velvyslanec v Moskvě Llewellyn Thompson s Nikitou Chruščovem. Velvyslanec se jasně vyjádřil, že o Berlínu je lepší jednat se Sověty než nechat Němce udržovat mír v Německu. Chruščova tato slova pobavila, ale zároveň s nimi souhlasil.⁵⁴

5.1 Vídeňský summit

Ještě před začátkem summitu ve Vídni se sešel prezident Kennedy s francouzským prezidentem Charlesem de Gaullem. Ten Kennedyho velmi povzbudil slovy, které již říkal i bývalému prezidentovi Eisenhowerovi: *“v berlínské otázce nesmí západ couvnout, Chruščovovi se musí dát na vědomí, že hazard znamená válku – a on ustoupí.”*⁵⁵

Kennedy na jednání do Vídně nedorazil v dobré pozici. Po neúspěšné invazi v Zátocě svini si nemohl dovolit navrhnout jakékoliv změny a ani nemohl moc odporovat požadavkům Chruščova, co se týká německé otázky. Jednání ve Vídni se od začátku točila pouze okolo tří témat: Německá otázka, zákaz jaderných zkoušek a o situaci v Laosu. Chruščov dále varoval Kennedyho před dalšími pokusy o svržení Castrova režimu na Kubě. Druhý den Chruščov stočil jednání na otázku Západního Berlína. Znovu zopakoval Kennedymu všechny předchozí návrhy SSSR. Opět také požadoval podepsání mírových smluv s oběma německými státy. Kennedy ovšem nejevil velký zájem o německou otázku, a chtěl

⁵³ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 14.

⁵⁴ BURR, William, *The International History Review*, Vol. 17, No. 3, 1995, s. 634.

⁵⁵ Durman, s. 537.

spíše zachovat v Německu rozložení sil, které bylo dohodnuto po skončení války. Kennedy také vyslovil otázku, co by znamenalo podepsání mírových smluv pro spojení. Na to mu Chruščov odmítal odpovědět přímo s tím že: „o *konkrétních podmínkách provozu na spojovacích trasách se západní mocnosti musí dohodnout přímo s vládou NDR.*“⁵⁶ Diskuze o německé otázce tedy uvázla na mrtvém bodě. Stejně tak jako otázka o zastavení jaderných zkoušek, neboť Chruščov si přál úplné odzbrojení. Jediný konkrétní výsledek znamenala otázka Laosu. Oba dva nejvyšší představitelé se zavázali, že jejich země budou respektovat neutralitu v Laosu.

5.2 Stavba Berlínské zdi

Když se prezident Kennedy vrátil ze summitu, okamžitě pověřil své spolupracovníky, aby vypracovali návrhy reakce USA na sovětské hrozby, které Kennedy slyšel ve Vídni. Kennedy si z návrhů vybral asi tu nejvíce radikální. Pokud by byl Západní Berlín v ohrožení, měla být vyslána americká tanková brigáda. Ta kdyby narazila na ozbrojený odpor sovětské armády, následovalo by použití atomové zbraně na základnu sovětů v NDR. Informace o tomto plánu byla podstoupena KGB, a aby Kennedy vyvrátil veškeré pochybnosti SSSR o tom, jestli je informace pravdivá, přednesl 25. července projev, ve kterém potvrdil odhodlání USA o zachování statu quo v Západním Berlíně.⁵⁷

Chruščov bral tuto situaci velmi vážně, proto se rozhodl odložit mírové smlouvy i ultimáta na neurčito. 5. srpna 1961 pověřil po poradě v Moskvě Waltera Ulbrichta, aby oddělil Západní Berlín od NDR zdi. Ulbricht byl varován, že nesmí překročit se stavbou hranice Západního Berlína, aby nehrozilo obvinění ze strany USA o narušování mírové situace v Německu. V noci z 12. na 13. srpna 1961 byla zeď postavena. Spojovací cesty a hranice Západního Berlína nebyly narušeny. Bílý dům sice proti zdi protestoval, ale brzy se s ní smířil.

Kreml ihned po postavení zdi ukončil problematiku německé otázky. Zároveň akceptoval existenci dvou německých států i rozdělení Berlína a v říjnu 1961 vzdal

⁵⁶ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 15.

⁵⁷ Tamtéž, s. 19.

snahy o uzavření mírové smlouvy s NDR. Chruščov v lednu roku 1963 oznámil, že stavba Berlínské zdi učinila mírovou smlouvu o Berlínu za nepotřebnou. Tím končí po pěti letech Berlínská krize. Jediným úspěchem SSSR bylo vybudování zdi. Spojenci v Západním Berlíně nepřijali ani jedno ultimátum ohledně Berlína.⁵⁸

Ani jednání ve Vídni nepřineslo žádný výsledek v prohlubující se Berlínské krizi. Chruščov stále trval na svých prohlášeních, ve kterých chtěl svěřit NDR do vlády Němců a zároveň zmenšit sféru vlivu USA, Velké Británie a Francie v Západním Berlíně a Západním Německu. Když prezident Kennedy odmítl všechny ultimáta, rozhodl se Chruščov pro jiný plán a oddělil Západní Berlín od zbytku NDR zdí, která se stala symbolem studené války.

⁵⁸ KISSINGER, s. 616.

6 TŘINÁCT DNŮ KARIBSKÉ KRIZE 1962

Na podzim roku 1962 došlo k vyvrcholení předchozích událostí. Chruščov věděl, že jeho pozice je na domácí i zahraniční scéně v ohrožení. Rozhodnutí o umístění jaderných hlavic na Kubu mělo posílit Chruščovovu pozici a zároveň upevnit pozici komunistické vlády na ostrově.⁵⁹ První rakety byly rozmístěny 15. září 1962.⁶⁰ V polovině října byly základny poblíž San Cristobalu hotové a díky špionáži CIA se o tom brzy dozvěděla i vláda USA. Tím začalo období, kdy byl svět v historii nejbližší k ničivé jaderné válce, která by ohrozila celou existenci lidstva.⁶¹ Prezident Kennedy nebyl v té době informován o amerických jaderných raketách ve východní Anatolii v Turecku, a proto nechápal, proč Sovětský svaz rozmisťuje své rakety tak blízko Spojeným státům a považoval to za agresi.⁶²

6.1 Od začátku Karibské krize do vyhlášení blokády Kuby

V úterý 16. října krátce před devátou hodinou ráno obdržel prezident Kennedy od McGeorge Bundyho zprávu o leteckých snímcích Kuby⁶³. Průzkumné letouny U – 2⁶⁴ pořídily 14. října stovky snímků rozestavěných sovětských základen nedaleko San Cristobal pouhých 90 mil od pobřeží Floridy. Kennedy v reakci na to svolal jednání do Bílého domu. Jednání se zúčastnili poradce pro otázky národní bezpečnosti McGeorge Bundy, ministr obrany Robert McNamara, ředitel CIA John McCone, státní tajemník Dean Rusk, generál a předseda sboru náčelníků Maxwell Taylor, prezidentský poradce Ted Sorensen, poradce pro ruské záležitosti Llewellyn Thompson, asistent státního tajemníka pro latinskou Ameriku Edward Martin, státní podtajemník George Ball a jeho zástupce Alexis Johnson, velvyslanec USA v OSN Adlai Stevenson, náměstek ministra obrany Roswell Gilpatric, asistent ministra obrany Paul Nitze, zvláštní prezidentův

⁵⁹ NÁLEVKA, *Studená válka*, Praha, 2003, s. 129.

⁶⁰ SYRUČEK, *Na prahu a. války*, s. 233.

⁶¹ MARFLEET, B. Gregory, *The Operational Code of John F. Kennedy during the Cuban Missile Crisis: A Comparison of Public and Private Rhetoric*. In: *Political Psychology*, 2000, 3, s. 545.

⁶² NAFTALI, Tymholy, *The Journal of American History*, 85, 1998, 3, s. 1160.

⁶³ Příloha č. 8.

⁶⁴ Příloha č. 3.

asistent Ken O'Donnell, zástupce ředitele USIA Don Wilson, prezidentův bratr a ministr spravedlnosti Robert Kennedy a střídavě se schůzí účastnil i viceprezident Lyndon Johnson.⁶⁵ Skupina dostala později název Výkonný výbor Národní bezpečnostní rady, *The Executive Committee of the National Security Council* zkráceně ExComm.

V 11:45 předložili experti CIA fotografie, které pořídily průzkumné letouny U – 2⁶⁶. Většina členů ExCommu si i po těchto důkazech myslela, že se jedná o pouhé kácení lesa. Dokonce i prezident Kennedy si myslel, že se jedná pouze o stavbu fotbalového hřiště.⁶⁷ Experti CIA ovšem identifikovali tyto záběry jako útočné rakety SS – 3 s doletem tisíc kilometrů a R – 12⁶⁸ s doletem tisíc osm set kilometrů.⁶⁹ To všechny přítomné velmi zaskočilo. Rakety měly být podle odhadů akceschopné do týdne. Mohly ohrozit na životech až osmdesát milionů civilistů a zničit důležité vojenské i civilní cíle. Ještě do úterního večera se začaly formovat dva směry postupu proti Kubě. Prvním z nich byl překvapivý letecký útok proti samotným raketovým základnám, později nazýván chirurgický letecký úder. Ten byl ovšem vojensky neproveditelný, neboť by musela být napadena všechna vojenská zařízení na Kubě a vyžádala by si i pozemní operaci.⁷⁰ Druhým směrem byla námořní blokáda⁷¹ Kuby. Největším zastáncem blokády se stal ministr McNamara, který uváděl, že jde o omezený nátlak, který může být stupňován. Odpůrci blokády argumentovali tím, že blokáda fakticky neodstraní rakety a může podnítit Rusy k blokádě Berlína.⁷² Večer byly uvedeny do bojové pohotovosti 82 a 101. výsadková divize, letectvo začalo povolávat záložníky a námořnictvo

⁶⁵ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 80.

⁶⁶ Příloha č. 3.

⁶⁷ KENNEDY, s. 11.

⁶⁸ Příloha č. 5.

⁶⁹ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 80.

⁷⁰ KENNEDY, s. 16.

⁷¹ V tomto případě pojem blokáda označuje násilné omezení lodní dopravy za účelem znemožnit Sovětskému svazu instalovat další rakety na Kubu. Tato blokáda neznamenal žádný válečný akt, protože lodím, které nevezly vojenský materiál, ale například potraviny bylo umožněno proplout až na Kubu.

⁷² Tamtéž.

zvýšilo kontrolu Karibského moře. Na Key West byly rozmístěny střely Hawk a na letiště byly umístěny letouny F – 3 H Demon.⁷³

Ve středu 17. října byly předloženy další fotografie⁷⁴ vznikajících základen na Kubě. Byla vyfocena další zařízení s šestnácti, ale možná i dvaatřiceti raketami s doletem více než tisíc mil.⁷⁵ Díky těmto zjištěním tlačili členové sboru náčelníků na prezidenta Kennedyho, aby dal rozkaz k leteckému útoku na Kubu. Největší zastánce útoku byl Generál Curtis LeMay. Ujišťoval prezidenta, který byl skeptický k útoku a chtěl znát rizika, že Sověti by nereagovali. Na to ovšem Kennedy reagoval *„Ve stejné míře jako my nemohou ani oni nechat tyhle věci plavat, aniž by cokoliv udělali. Po všech svých prohlášeních nám nemohou dovolit, abychom zlikvidovali jejich rakety a zabili mnoho Rusů, a přitom nic neudělat. A pokud nepodniknou nic na Kubě, zcela určitě tak učiní v Berlíně.“*⁷⁶

Dopoledního zasedání ExCommu se účastnil i prezident, který měl později v programu schůzku se sovětským ministrem zahraničí Andrejem Gromykem. Jednání se účastnil také ředitel Národního fotografického interpretačního centra při CIA Arthur Lundahl. Byl přizván, aby ExComm podrobně seznámil s fotografiemi, které byly pořízeny v minulých dnech. Lundahl potvrdil ExCommu, že SSSR rozmisťují na Kubě rakety R – 12⁷⁷ a souběžně i letouny Il – 28 na letišti v San Julianu.⁷⁸ Ministr McNamara později ujistil prezidenta, že se sice přiklání k blokádě, ale když padne rozhodnutí o útoku, bude letectvo připraveno 23. října.⁷⁹ Prezident Kennedy poté opustil ExComm a odjel se připravovat na setkání se sovětským ministrem zahraničí Gromykem.

Prezident Kennedy se s ministrem Gromykem sešel v 17 hodin Oválné pracovně Bílého domu. Přítomni byli i Kennedyho poradce Thompson a sovětský

⁷³ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 83.

⁷⁴ Příloha č. 9.

⁷⁵ KENNEDY, s. 16 – 17.

⁷⁶ KENNEDY, s. 17.

⁷⁷ Příloha č. 5.

⁷⁸ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 83.

⁷⁹ Tamtéž.

titulář Dobrynin.⁸⁰ Jednalo se o dlouhodobě naplánované setkání. Prezident se rozhodl, že nebude Andreje Gromyka konfrontovat s důkazy o přítomnosti raket na Kubě. Prezident chtěl pouze naslouchat ministrovi zahraničí. Gromyko zahájil konverzaci prohlášením, aby Spojené státy přestaly ohrožovat Kubu.⁸¹ Dále sdělil prezidentovi, že jediná pomoc, kterou Sovětský svaz poskytuje Kubě je určená pouze pro rozvoj zemědělství a dále také malé množství defenzivních zbraní. Prezident Kennedy byl udiven s jakým klidem a nestoudností mu sovětský ministr zahraničí lhal přímo do očí.⁸² Po té, co ujistil Kennedyho, že nikdy nedojde k žádnému vybudování vojenské základny na Kubě, odešel a ihned informoval Moskvu, že Američané nic nevědí.⁸³ Do konce čtvrtka převládl na jednání ExCommu názor pro blokádu Kuby. Skupina se přesunula z místa jednání ve státním departmentu do Bílého domu. Zde seznámila prezidenta s doporučeným postupem. Ovšem prezident byl velmi nespokojený a odkázal členy skupiny zpět k úvahám. Prezident se od této debaty neúčastnil osobně, aby nevzbudil podezření, věnoval se svému obvyklému programu a závazkům, které dal ve volební kampani.⁸⁴

V sobotu 20. října se prezident pod falešnou záminkou vrátil z Chicaga, kam cestoval v rámci předvolební kampaně. Zatímco se vracel do Washingtonu, armáda Spojených států byla uváděna v pohotovost po celém světě. Na Floridu byly přesunuty jednotky 1. a 2. obrněné divize, část 2. pěší divize, ze SRN 8. pěší pluk a 5. dělostřelecký oddíl.⁸⁵ Jednání, v oválné pracovně, začalo v 14.30 a skončilo krátce po páté hodině. ExComm obeznámil prezidenta s argumenty jak pro blokádu, tak pro vojenský útok. Nakonec se prezident rozhodl pro možnost námořní blokády Kuby.

⁸⁰ Tamtéž, s. 84.

⁸¹ KENNEDY, s. 19.

⁸² KENNEDY, s. 19.

⁸³ DURMAN, s. 556.

⁸⁴ KENNEDY, s. 20.

⁸⁵ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 83.

V sobotu odpoledne se jednání zúčastnil také Adlai Stevenson, který navrhoval, aby Spojené státy daly Sovětskému svazu najevo, že pokud stáhnout rakety z Kuby, Spojené státy budou ochotny odstranit svoje rakety z Itálie a Turecka a dále se vzdají námořní základny Guantanámo. Za tento návrh byl však mnohými členy ExCommu kritizován.

Následující den se ještě uskutečnilo jedno jednání, na které dorazil i velitel taktického letectva generál Walter C. Sweeney ml., který ujistil prezidenta, že ani v případě rozsáhlého leteckého útoku na Kubu není jisté, že budou zničeny všechny raketové základny a jaderné zbraně na Kubě, což odstranilo všechny pochybnosti o správnosti rozhodnutí.⁸⁶ Dále byl na pondělí 22. října naplánován veřejný projev prezidenta Kennedyho, který měl obeznámit svět s bloádou Kuby.

Během pondělí 22. října začala americká diplomacie jednat o podpoře ze strany spojenců. Nejdůležitější pro legalizaci bloády byl souhlas Organizace amerických států, dále OAS. Zde bylo nezbytné získat většinu dvou třetin hlasů. Toto důležité jednání se uskutečnilo v úterý 23. října. Diplomacie Spojených států si také potřebovala zajistit náklonost západního světa proti Kubě a Sovětskému svazu. O to se postaral Dean Acheson, který přesvědčil francouzského prezidenta Charlese de Gaulla o správnosti amerického jednání. Později byl ujistěn o správnosti jednání také německý kancléř Konrad Adenauer. Podporu vyjádřil také ministerský předseda Velké Británie Harold Macmillan. Ale nejvíce podporoval Americkou vládu Charles de Gaule, který dokonce prohlásil: „*Přesně tohle bych taky udělal...skvělá vláda, jako je ta vaše nejedná bez důkazů.*“⁸⁷ Ministerský předseda Kanady John Diefenbaker, se staral o to, jak přesvědčit zbytek světa.

V 11 hodin dopoledne se sešli ke krátké poradě prezident Kennedy společně s Robertem Kennedym, McNamarou, Ruskem, Ballem a McGeorgem Bundym. Diskutovalo se o posledním vývoji krize a o návrhu stažení nukleárních zbraní z Turecka, Itálie a Kuby. Dále byly provedeny poslední korektury textu

⁸⁶ KENNEDY, s. 23.

⁸⁷ Tamtéž, s. 24.

prezidentova večerního projevu.⁸⁸ Před projevem byl také prezidentem formálně ustanoven ExComm, podle akčního memoranda 196 Rady národní bezpečnosti. Prezident se stal oficiálním předsedou a skupina se s ním měla scházet každé ráno v 10:00⁸⁹ Krátce na to se prezident sešel se členy Kongresu a poprvé je seznámil s krizí a zároveň i řešením. Byl velmi kritizován za blokádu, která podle některých senátorů byla velmi slabou odpovědí i přes to, že byl upozorňován Deanem Ruskem, že blokáda je válečný akt.⁹⁰ Prezident si vyslechl velmi emotivní kritiku, ale řekl, že vojenská akce bude nakonec snad nezbytná, ale nemělo by se takové opatření přijmout lehkovážně.⁹¹ Blokáda sama o sobě totiž nezaručuje, že nebudou použity zbraně, které již na Kubě jsou proti cílům v USA. A zároveň ani nezaručuje, že se podaří zastavit všechny lodě s vojenským materiálem směřující na Kubu.⁹²

V 19:00 vystoupil prezident Kennedy v televizním projevu⁹³, oznámil národu a celému světu situaci na Kubě a kroky, které vláda Spojených států a jejich spojenci podniknou. Prezident oznámil, že blokáda začne ve středu 24. října v 10:00. V projevu také zmínil stanovisko Sovětské vlády, které se dozvěděl od ministra Andreje Gromyky a také to, jak je toto stanovisko falešné. Představil sedm bodů řešení nastalé krize a nakonec poslal vzkaz pro obyvatele Kuby, kterým byl prezidentův projev přenášen díky speciálnímu zařízení.⁹⁴

V úterý 23. října se od 9 hodin ráno konalo jednání OAS ve Washingtonu. Spojené státy předpokládaly, že by mohly získat podporu dvou třetin národů, nezbytných k legalizaci blokády. Avšak k velkému překvapení všechny státy

⁸⁸ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 89.

⁸⁹ KENNEDY, s. 25.

⁹⁰ MAY, Ernest R., ZELIKOW, Philip D., *The Kennedy tapes: Inside the white house during the cuban missile crisis*, Cambridge 2000, s. 243.

⁹¹ KENNEDY, s. 25 – 26.

⁹² MCKEOWN, Timothy J., *The Cuban Missile Crisis and Politics as Usual*. In: *The Journal of Politics*, 2000, 1, s. 71.

⁹³ Celý projev prezidenta Kennedyho na <https://www.youtube.com/watch?v=j0MUbVQ19Ns> (26.4.2016) a v tištěné podobě v českém jazyce v knize *Třináct dní: Vzpomínky na kubánskou raketovou krizi* od Roberta F. Kennedyho na stránkách 79 – 84.

⁹⁴ KENNEDY, s. 83.

vyjádřily podporu blokády Kuby a vyzvaly, aby: „v souladu s příslušnými články Paktu z Ria podnikly veškerá potřebná opatření, včetně použití ozbrojené síly, proti dodávkám sovětsko – čínského vojenského materiálu Castrově vládě.“⁹⁵ O výsledcích jednání OAS byla ihned informována Rada bezpečnosti OSN.

Mezitím byla na Kubě obklíčena základna Guantanámo. Dále byla do bojové pohotovosti uvedena vojska Varšavské smlouvy. Sověti připravili také rakety R – 7, R – 9 a R – 16.⁹⁶ Tyto rakety byly zaměřeny na různá místa v USA. Od rána také zasedal ÚV KSSS, který odsoudil Kennedyho projev jako: „*hru z ohněm*.“⁹⁷

V 10:00 se podle plánu sešel ExComm v Bílém domě. Bylo rozhodnuto o celé záležitosti informovat také Radu bezpečnosti OSN. Jako vyslanci za USA byli vybráni Adlain Stevenson a John McCloy, který byl prezidentovým poradcem pro evropské a bezpečnostní záležitosti. Ale, a co bylo důležitější, byl také republikánem, což zajistilo podporu u obou politických stran v USA při jednání v OSN.⁹⁸ Dále byly probírány modelové situace, které by mohly nastat, až bude zahájena blokáda Kuby. Bylo zapotřebí dojednat postup, jaký bude uplatněn, neposlechne – li nějaká loď příkazu otočit se od Kuby a vrátit se. Námořnictvo dostalo za úkol, neuposlechne – li některá loď výzvy střílet pouze na kormidlo nebo lodní šroub a zamezit tak potopení lodě a ztrátách na životech. Problém bylo obsazení takovýchto lodí, protože Sověti by se mohli bránit a došlo by ke ztrátám na životech. Loď by v takovémto případě nemusela být obsazena, ale neprodleně odtažena do Charlestonu nebo Jacksonvillu.⁹⁹ Byly jasně stanoveny podmínky, které loď podléhá blokádě. Cílem bylo zadržet loď, ve kterých byl prokazatelně vojenský materiál.

⁹⁵ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 96.

⁹⁶ Tamtéž

⁹⁷ Tamtéž, s. 98.

⁹⁸ KENNEDY, s. 27.

⁹⁹ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 96.

6.2 Od zahájení blokády Kuby k vyřešení krize

24. října v 10:00 ráno vstoupila v platnost blokáda Kuby. Pár minut po desáté hodině přišel ministr McNamara ze znepokojující zprávou. Sovětské lodě Gagarin a Komiles byli jen několik málo mil od hranice linie blokády. Vzápětí podalo námořnictvo zprávu, že mezi těmito loděmi zaujala místo ruská ponorka. Na toto nebezpečí námořnictvo reagovalo vysláním letadlové lodi Essex, která měla dát ponorce signál k identifikaci. V 10:25 dorazila další zpráva, podle níž některé lodě sovětů úplně zastavili. Prezident Kennedy ihned vydal rozkaz: *„Jestliže mají ty lodě rozkaz otočit se, chceme jim dát veškerou příležitost tak učinit. Vstupte do přímého kontaktu s Essexem a řekněte jim, aby nic nepodnikali, a naopak dali ruským lodím příležitost obrátit se. Musíme jednat rychle, protože čas utíká.“*¹⁰⁰

Dean Rusk mezitím odeslal stejné depeše americkým velvyslancům v Itálii a Turecku. Finletter a Hare měli začít zjišťovat situaci, která by nastala po možném stažení amerických raket Jupiter¹⁰¹ z Itálie a Turecka.

Mezitím Stevenson konfrontoval na zasedání Rady bezpečnosti OSN velvyslance Sovětského svazu Valeriana Alexandoviče Zorina důkazy sovětských základen na Kubě. Velmi obratně použil snímky, které byli pro potřebu OSN odhaleny k publikování. Velvyslanec SSSR se dlouho vyhýbal přímé odpovědi, ale Stevenson odhalil snímky velmi dramaticky, a i když bylo jasné, že Zorin v tomto souboji prohrál, pokusil se snímky zpochybnit. Díky tomuto vystoupení přišel Sovětský svaz o podporu států třetího světa.¹⁰² Stevenson dále požadoval, aby celou situaci vyšetřila inspekční komise OSN.¹⁰³

V noci z 24. na 25. října byly pořizeny další letecké fotografie základen na Kubě. Ty odhalily, že stavby raketových základen pokračují velmi rychle. Dne 26.

¹⁰⁰ KENNEDY, s. 33 – 34.

¹⁰¹ Příloha č. 7.

¹⁰² DURMAN, s. 557.

¹⁰³ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 102.

října byla zadržena a obsazena první loď. „Byla to *Marucla*, loď typu *Liberty americké výroby*, ve vlastnictví *Panamy*, registrovaná v *Libanonu* a v *sovětském pronájmu směřující na Kubu z baltského přístavu Riga*.“¹⁰⁴ Loď byla prohledána, ale žádný vojenský materiál se v ní nenašel. Mohla tedy pokračovat dále na Kubu. Prezident Kennedy se rozhodl tímto krokem demonstrovat vážnost blokády. CIA začala po tomto incidentu komplexně sledovat celou karibskou oblast a byla připravena reagovat na vývoj různými plány.

Státní department byl pověřen prezidentem, aby připravil nouzový plán nové civilní vlády na Kubě, která měla vzniknout po invazi a následné okupaci Kuby. Armádě bylo jasné, že invaze by znamenala veliké ztráty na lidských životech. Rakety, které byly na Kubě instalovány, by při invazi americké armády byly odpáleny.

Generální tajemní OSN U Thant navrhl sovětskému vyslanci v OSN Zorinovi, aby se pod patronátem OSN sešli představitelé USA a SSSR v New Yorku a zahájili rozhovory na ukončení krize. Zorin sice návrh odmítal, ale Chruščov jej nevyklučoval.¹⁰⁵

U Thant dále pokračoval v korespondenci s Kennedym a Chruščevem, ve které oba státníky vyzíval k mírovým rozhovorům. Kennedy souhlasil, ale ve své odpovědi konstatoval: „*Krize je výsledkem tajného rozmístění sovětských ofenzivních zbraní na Kubě a pomine, jakmile tyto zbraně budou staženy*.“¹⁰⁶ Chruščov rovněž iniciativu generálního tajemníka OSN podporoval, ale ani slovem se nezmínil o podílu SSSR na krizi.

26. října večer přišlo poselství z Moskvy. Bylo jasné, že dopis psal sám prezident Chruščov. V dopise Chruščov obhajuje kroky Sovětského svazu, které vedly k umístění zbraní na Kubu. Chruščov také apeluje na prezidenta Kennedyho, že i přes ideové rozdíly mezi USA a SSSR ani jedna strana nechce nukleární válku.

¹⁰⁴ KENNEDY, s. 38.

¹⁰⁵ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 109.

¹⁰⁶ Tamtéž.

Chruščov poprvé přiznává umístění zbraní na Kubu. Dále Chruščov navrhuje budoucí postup, který by znamenal stažení zbraní z Kuby výměnou za ukončení blokády a vzdání se snahy o politický převrat na Kubě. ExComm se rozhodl, že dopis analyzuje a sejde se znovu 27. října ráno.

V sobotu ráno je z Moskvy doručen druhý dopis.¹⁰⁷ Tentokrát formální dopis z ministerstva zahraničí. V dopise je jasný požadavek. Jedná se o stažení amerických raket z Turecka a Itálie a požadavek o nevměšování se do vnitřních záležitostí Kuby ze strany USA. Výměnou za to Sovětský svaz stáhne svoje rakety z Kuby a nebude zasahovat do vnitřního dění v Turecku. Ministr McNamara zároveň předložil množství nových důkazů ohledně intenzivní práce sovětských techniků na raketových základnách na Kubě. Tím začalo nejtěžších dvacet čtyři hodin raketové krize.¹⁰⁸ Chruščov si uvědomoval reálné nebezpečí nukleární války. Dokázal odolat tlaku armády na další eskalaci konfliktu, jak sdělil spolupracovník CIA, podplukovník vojenské rozvědky Oleg Peňkovskij.¹⁰⁹ 27. října fotografie prozradily rychlou montáž bombardérů Il – 28 na sovětských základnách na Kubě.¹¹⁰¹¹¹

Největším bodem jednání ExCommu se staly rakety v Turecku. Prezident Kennedy už několik měsíců, před požadavkem se strany SSSR, sám požadoval odstranění zastaralých raket typu Thor¹¹² z Anglie a Jupiter¹¹³¹¹⁴ z Turecka. Spojené státy v té době už disponovaly mnohem modernější technikou, kterou byly atomové ponorky typu Polaris, které se nacházely ve středozezemním moři. Na jaře v roce 1962 přednesl tento návrh tajemník Rusk na zasedání NATO Tureckým zástupcům. Ovšem Turci s tímto postupem nesouhlasili, protože se báli o

¹⁰⁷ Text druhého dopisu v knize *Třináct dní: Vzpomínky na kubánskou raketovou krizi* od Roberta Kennedyho na stranách 100 – 103.

¹⁰⁸ KENNEDY, s. 43.

¹⁰⁹ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 117.

¹¹⁰ Příloha č. 10.

¹¹¹ Příloha č. 11.

¹¹² Příloha č. 6.

¹¹³ NÁLEVKA, Vladimír, *Kapitoly z dějin studené války I.*, Praha 1997, s. 144.

¹¹⁴ Příloha č. 7.

bezpečnost své země. Kennedy ovšem poznamenal, že každému člověku v OSN nebo i racionálně smýšlejícímu to bude připadat jako dobrý obchod.¹¹⁵ V létě byl tento požadavek znovu předán Turecké straně, ale státní departement byl přesvědčen, že není vhodná doba tlačit na Turky s tímto požadavkem a nechat jim čas. Prezident Kennedy byl tímto postupem zklamán a vyžadoval stažení raket i za cenu politických problémů. Turci ovšem znovu nesouhlasili a tak se celá záležitost odložila, i když si Kennedy myslel, že jeho přání bude vyhověno a státní departement bude na Tureckou stranu v tomto bodě dále naléhat. A nyní se tyto rakety staly pomyslným zajatcem Sovětského svazu. Prezident „*byl rozezlen. Očividně si nepřál nařídít stažení raket z Turecka pod hrozbou ze strany Sovětského svazu. Na druhou stranu nechtěl vtáhnout Spojené státy a lidstvo do tragické války kvůli raketovým základnám v Turecku, které byly zastaralé a zbytečné.*“¹¹⁶

Uprostřed nejdůležitějšího jednání karibské krize dorazila zpráva, že v 10 hodin a 21 minut byl nad Kubou sestřelen průzkumný letoun U – 2¹¹⁷ a jeho pilot major R. Anderson zahynul.¹¹⁸ Po obdržení této zprávy celý ExComm jednomyslně navrhoval vojenský útok, který měl být zahájen následující den. Pouze prezident Kennedy byl proti „*To, co mě znepokojuje, není tento první krok, nýbrž eskalace na obou stranách až ke čtvrtému a pátému kroku a nedospějeme k šestému, protože už nebude nic, co by bylo možné podniknout.*“¹¹⁹ V návaznosti na toto prohlášení prezident Kennedy vyžadoval úplné potvrzení, že průzkumný letou U – 2¹²⁰ byl sestřelen a nejednalo se o pouhou nehodu. Uvědomoval si, co by pro celý svět znamenala válka. Věděl, že toto rozhodnutí je jen na něm. Zvažoval všechny možnosti, co by se mohlo stát v Turecku, nebo v Berlíně.

¹¹⁵ PIOUS, s. 88.

¹¹⁶ KENNEDY, s. 43.

¹¹⁷ Příloha č. 3.

¹¹⁸ NÁLEVKA, *Kapitoly z dějin*, s. 143.

¹¹⁹ KENNEDY, s. 45

¹²⁰ Příloha č. 3.

Státní departement později předložil prezidentu Kennedymu koncept dopisu, kterým měl odpovědět na dopis Chruščova. Jednalo se o odpověď na druhý dopis, a v dopise bylo obsaženo, že USA nemohou odsunout své rakety z Turecka a nemohlo dojít ani k žádné jiné dohodě, která by vyvážila pro SSSR stažení zbraní z Kuby. To se ovšem nelíbilo ministru spravedlnosti Kennedymu a prezidentovu poradci Sorensenovi. Rozhodli se, proto vypracovat alternativní koncept dopisu, který by měl být odpovědí na Chruščovovi dopisy. Po předložení druhé koncepce ji prezident pouze poupravil a podepsal.

V dopise jsou hlavním obsahem dva body. Prvním z nich je to, že SSSR odstraní svoje zbraně z Kuby pod dohledem OSN. Druhým je, že USA pod dohledem OSN zruší blokádu Kuby a garance toho, že na Kubu nebude podniknutá invaze.

Další schůze ExComm byla svolána na devátou hodinu večerní. Prezident Kennedy na ní vyjádřil lítost nad ztrátou majora Andersona, muže, jehož snímky základny u San Cristobalu započaly tuto krizi.¹²¹ Bylo také rozhodnuto, že ministr spravedlnosti Kennedy se má sejít druhý den s velvyslancem Dobryninem.

Ministr Kennedy se sešel s velvyslancem Dobryninem večer 27. října. Ministr obeznámil velvyslance s tím, že spojené státy ví, že se nadále a ve zrychleném tempu pokračuje na výstavbě sovětských základen na Kubě. Zároveň informoval velvyslance o dopisu, který byl v sobotu odeslán do Moskvy a o jeho obsahu. Velvyslanec v reakci na požadavky v dopisu nadnesl otázku ohledně amerických raket v Turecku. Robert Kennedy informoval velvyslance Dobrynina o tom, že Spojené státy musí počkat na stanovisko od NATO, ale že prezident Kennedy je pro stažení raket z Turecka a Itálie.¹²² Zároveň byl velvyslanec upozorněn, že Spojené státy chtějí odpověď Chruščova do druhého dne. Načež byla schůze ukončena a ministr Kennedy se vrátil do Bílého domu.

¹²¹ NÁLEVKA, *Kapitoly z dějin*, s. 143.

¹²² KENNEDY, s. 50.

Kuba, Turecko a Itálie se značně obávali vývoje situace. Představitelé Kuby se obávali mocenského kompromisu na účet jejich země. Turecko se také obávalo, co by případný kompromis mezi USA a SSSR znamenal pro ně. Turecký premiér İsmet İnönü potvrdil závazky Turecka vůči NATO a jeho náměstek potvrdil že: „americké báze v Turecku jsou základnami NATO a slouží především k obraně země, v minulosti několikrát ohrožované Sovětským svazem.“¹²³ Jediná Itálie se pokusila vyjednávat sama. Z Říma byl vyslán apel na mírové rozhovory do USA a SSSR. Dále byl vyslán italský ministr zahraničí Russ, který měl podpořit U Thanta, aby USA i SSSR našli společný kompromis.

V neděli 28. října v jedenáct hodin dopoledne vyslovil požadavek opětovné schůzky velvyslanec Dobrynin. Předal ministrovi Kennedymu zprávu, ve které Chruščov přijímá podmínky od prezidenta Kennedyho. Ministr Kennedy se ze schůzky vrátil do Bílého domu a hovořil se svým bratrem, který v jeho přítomnosti zavolal bývalým prezidentům Trumanovi a Eisenhowerovi.¹²⁴

Chruščov vydal rozkaz stáhnout rakety z Kuby, což se stalo do 20. listopadu 1962. Američané zároveň v tichosti stáhli svoje rakety Jupiter¹²⁵ z Turecka a Itálie a s nimi i rakety Thor¹²⁶ z Anglie. Byly ale nahrazeny raketami Polaris, které byly umístěny na jaderných ponorkách ve Středozemním moři.¹²⁷

¹²³ NÁLEVKA, *Karibská krize*, s. 120.

¹²⁴ KENNEDY, s. 51.

¹²⁵ Příloha č. 7.

¹²⁶ Příloha č. 6.

¹²⁷ SYRUČEK, s. 237.

7 DŮSLEDKY KARIBSKÉ KRIZE

Prezident Kennedy oznámil oficiální ukončení krize 20. listopadu 1962 na tiskové konferenci. Zároveň byla odvolána námořní blokáda Kuby. Spojené státy dodržely svůj slib, že nezaútočí na Kubu, avšak negativní postoj vůči Kubě přetrvával v podobě diplomatické izolace.

Přestože krize nevedla k přímé vojenské konfrontaci, na obou stranách se zformovali kritici postupu v krizi. Americká strana vyčítala Kennedymu, že fakticky uznává vládu Fidela Castra na Kubě. V Sovětské svazu zase panovalo nespokojení s tím, jako ponižující bylo stažení vojenského materiálu z Kuby.¹²⁸ Castrova vláda se zároveň dostala až do roku 1968 mimo politický vliv SSSR.¹²⁹ S tím upadala i pozice Chruščova, který byl dočasně nahrazen Brežněvem v roce 1964. Karibská krize měla však velmi pozitivní vývoj na průběh studené války, protože jak v USA, tak v SSSR si uvědomovali, jak blízko byli jadernému konfliktu.¹³⁰ 5. srpna 1963 byla podepsána smlouva mezi Spojenými státy, Sovětským svazem a Velkou Británií, která signatáře zavazovala neprovádět vojenské pokusy na zemi, ve vzduchu či ve vesmíru. Zároveň byla zřízena takzvaná horká linka mezi Bílým domem a Kremlem, aby v budoucnu nedocházelo k nedorozumění. Prezident Kennedy na oplátku a jako gesto dobré vůle ulehčil zásobovací těžkosti Sovětského svazu dodávkami americké pšenice.¹³¹

V Dubnu 1963 Kennedy splnil slovo, které dal Sovětskému svazu a vydal příkaz ke stažení raket Jupiter¹³² z Turecka. Zastaralé rakety byly vyváženy stálou přítomností jaderných ponorek Polaris ve východním Středozeří.¹³³ Zároveň se Spojené státy a Sovětský svaz zavázaly k tomu, že nebudou provádět jaderné

¹²⁸ NÁLEVKA, *Studená válka*, s. 131.

¹²⁹ NÁLEVKA, Vladimír, *Horké krize studené války*, Praha, 2010, s. 121.

¹³⁰ LITERA, Bohuslav, *Studená válka: Mezinárodní vztahy 1945-1963*, Jinočany 1993. s. 67.

¹³¹ DURMAN, s. 561.

¹³² Příloha č. 7.

¹³³ Tamtéž.

zkoušky. Prezident Kennedy se k tomu vyjádřil na washingtonské univerzitě slovy: *“Jako Američané shledáváme komunismus krajně odporným... Ale přitom se skláníme před mnoha úspěchy ruského lidu – ve vědě, vesmírném prostoru, v hospodářském a průmyslovém růstu, v kultuře i v činech statečnosti. Americký a sovětský lid nenávidí válku stejně, a také je spojuje vědomí, že všichni obýváme malou planetu, dýcháme stejný vzduch, myslíme na budoucnost svých dětí. A všichni jsme smrtelní... Přezkoumejme i náš postoj ke studené válce.”*¹³⁴

¹³⁴ DURMAN, s. 561.

8 ZÁVĚR

Americký prezident sice od začátku svého funkčního období čelil výhrůžkám a ultimátům ze strany SSSR. Jednalo se hlavně o otázku Německa a Berlínu. Chruščov předpokládal, že mladý a nezkušený prezident nedokáže jeho tlaku odolat a vyjde mu vstříc. Nicméně Kennedy se ukázal jako zkušený státník a tlaku nepodleh. Naopak. Washington díky Kennedymu zvýšil výdaje na zbrojení a podnikl, sice neúspěšnou, invazi na Kubu. Tyto události přiměli SSSR, aby se nějakým způsobem začal bránit a došlo k eskalaci problému. Aby se Chruščov nemusel soustředit a tlačit na Berlínskou otázku, nechal kolem Západního Berlína vystavět zeď, která se stala symbolem studené války.

Již na konci druhé světové války se ukázalo, že USA a SSSR spolu nebudou moci, i kvůli různým ideologickým názorům spolupracovat. Také se ukázalo, že díky velkému potenciálu budou obě země spolu soupeřit. Sovětskému svazu se nelíbila situace, která panovala v Evropě, kde měly Spojené státy značný vliv. Udržovali sice s USA mírové soužití v Německu, ale pouze jako opatření, které mělo být jen dočasné.¹³⁵ Sověti neměli v blízkosti Spojených států žádné základny, a proto se zaměřili na Kubu a Fidela Castra. Tomu se povedla levicová revoluce. Spojené státy se sice pokoušeli situaci ihned řešit, ale Castro vyhlásil příklon k SSSR, což znamenalo, že se na západní polokouli objevil první stát, který se zařadil do takzvaného východního bloku.

To se samozřejmě nelíbilo Spojeným státům, které se cítily ohroženy. Přerušily proto veškerý diplomatický styk s Kubou a začaly plánovat proti Castrovský převrat. Ten se uskutečnil krátce po nástupu Kennedyho do Bílého domu. Ovšem skončil jen velkou mezinárodní ostudou pro Kennedyho vládu.

Sovětský svaz využil dokonale situace a i s přímou podporou Fidela Castra rozmístil na Kubě jaderné zbraně. Spojené státy to zjistily až později, ale nenechaly se vyprovokovat k vojenskému útoku. Sovětské rakety na Kubě ovšem neměly sloužit jen jako nástroj pro zastrašení Spojených států a pro případný obchod. Měly

¹³⁵ LERNER, Warren, *Law and Contemporary Problems. The Soviet Impact on International Law*, 29, 1964, 4, s. 870.

sloužit jako odvetný úder, kdyby Spojené státy zaútočily na NDR. Sověti ani Američané nechtěli vést válku na této úrovni a proto se v průběhu krize obě země dohodly na stažení svých raket z předsunutých základen. Obě země se zároveň přesvědčily, že mezi sebou dokážou vyjednat kompromisy, pokud se jedná o osud celého lidstva a dokonce spolu v určitých věcech i spolupracovat.

Odpovědí na otázku proč nevznikla jaderná válka lze považovat tři důležité faktory. Zaprvé prezident Kennedy věděl, co by znamenala jaderná válka a i díky svým poradcům v ExCommu dokázal krizi vyřešit diplomaticky. Zadruhé první tajemník Chruščov byl sice pod daleko větším tlakem, než byl prezident Kennedy. Ale i tak dokázal zachovat chladnou hlavu a zdravý rozum a přijal kompromis, který se týkal stažení zbraní z Kuby výměnou za stažení jaderných hlavic z Turecka a Itálie. A za třetí to byl mezinárodní tlak od OSN, kde se U Thant ukázal jako výborný diplomat a přinutil obě dvě strany jednat a mírovém řešení.

Karibská krize je bezesporu nejzávažnější konfrontace dvou mocenských bloků v období studené války. V průběhu krize stačilo jedno špatné rozhodnutí, a svět by byl zavlčen do války, ve které by nebylo vítězů, ale jen poražených.

9 SEZNAM ZKRATEK

USA – Spojené státy americké

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

OSN – Organizace spojených národů

OAS – Organizace amerických států

NATO – Sevroatlantická aliance

SRN – Spolková republika Německo

NDR – Německá demokratická republika

CIA – Central Intelligence Agency

ÚV KSSS – Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu

KGB – Výbor státní bezpečnosti

10 SEZNAM LITERATURY

BURR, William, *The International History Review*, 17, 1995, 3, s. 634-637. (dostupné z <http://www.jstor.org/stable/40107074> 20.3.2016)

DALLEK, Robert, *Nedokončený život*, Praha, 2006.

DURMAN, Karel, *Popely ještě žhavé I.: Válka a nukleární mír*, Praha 2004.

FIALA, Jaroslav, *Was Kennedy a "Realist"? The Cuban Missile Crisis and the Decision Making in International Affairs*. In: *Prague Papers on the History International Relations*, 2008, s. 487 – 504. (dostupné z <http://usd.ff.cuni.cz/?q=system/files/fiala.pdf> 10.5.2015)

JONES, Howard, *Zátoka svini*, Praha, 2009.

KENNEDY, Robert Francis, *Třináct dní*, Praha, 1999.

KISSINGER, Henry, *Umění diplomacie*, Praha, 1996.

KREJČÍ, Oskar, *Zahraniční politika USA*, Praha, 2009.

LERNER, Warren, *Law and Contemporary Problems. The Soviet Impact on International Law*, 29, 1964, 4, s. 865-870. (Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/1190699> 30.3.2016)

LITERA, Bohuslav, *Studená válka: Mezinárodní vztahy 1945-1963*, Jinočany 1993.

LUŇÁK, Petr, *Západ. Spojené státy a západní Evropa ve studené válce*, Praha 1994.

MARFLEET, B. Gregory, *The Operational Code of John F. Kennedy during the Cuban Missile Crisis: A Comparison of Public and Private Rhetoric*. In: *Political Psychology*, 2000, 3, s. 545 – 558. (dostupné z <http://www.jstor.org/stable/3791850> 10.5.2015)

MAY, Ernest R., ZELIKOW, Philip D., *The Kennedy tapes: Inside the white house during the cuban missile crisis*, Cambridge 2000.

MCKEOWN, Timothy J., *The Cuban Missile Crisis and Politics as Usual*. In: *The Journal of Politics*, 2000, 1, s. 70 – 87. (dostupné z <http://www.jstor.org/stable/2647598> 10.5.2015)

NAFTALI, Tymhoty, *The Journal of American History*, 85, 1998, 3, s. 1159-1160. (dostupné z <http://www.jstor.org/stable/2567358> 29.3.2016)

NÁLEVKA, Vladimír, *Horké krize studené války*, Praha, 2010.

NÁLEVKA, Vladimír, *Kapitoly z dějin studené války I.*, Praha 1997.

NÁLEVKA, Vladimír, *Karibská krize*, Praha, 2001.

NÁLEVKA, Vladimír, *Studená válka*, Praha, 2003.

NÁLEVKA, Vladimír, *Světová politika ve 20. století (II.)*, Praha 2005.

PIOUS, Richard M., *The Cuban Missile Crisis and the Limits of Crisis Management*. In: *Political Science Quarterly*, 2001, 1, s. 81 – 105. (dostupné z <http://www.jstor.org/stable/2657821> 10.5.2015)

SCHROEDER, Richard C., GLICK, Nathan, *Nástin amerického vládního systému*, 1989.

SMITH, Tom W., *Trends: The Cuban Missile Crisis and U. S. Public Opinion*. In: *The Public Opinion Quarterly*, 2003, 2, s. 265 – 293. (dostupné z <http://www.jstor.org/stable/3521635> 10.5.2015)

SYRUČEK, Milan, *Na prahu atomové války*, Praha, 2008.

The Constitution of the United States, 1991.

VANDENBROUCKE, Lucien S., *Anatomy of a Failure: The decision to Land at the Bay of Pigs*. In: *Political Science Quarterly*, 1984, 3, s. 471 – 491. (dostupné z <http://www.jstor.org/stable/2149944> 20.4.2016)

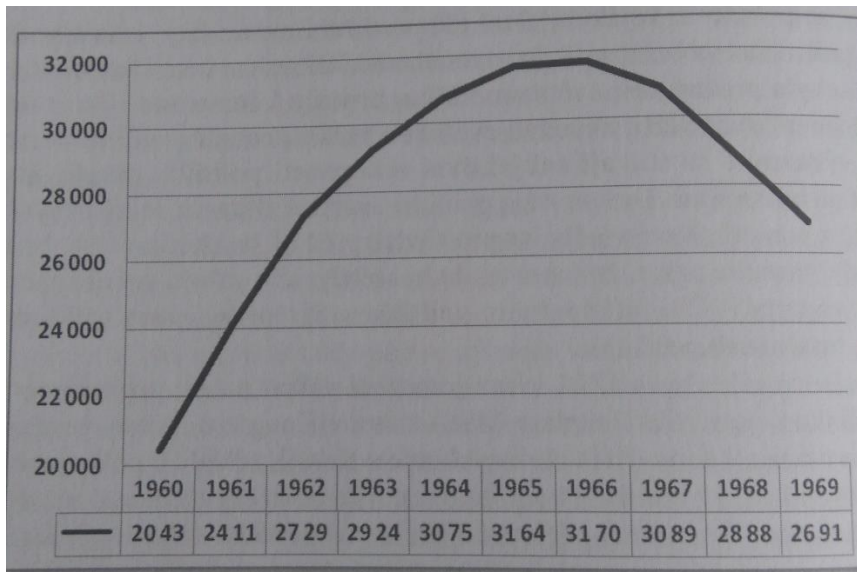
11 CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

The bachelor thesis is about the Caribbean Crisis from the perspective of the United States. Caribbean crisis among the biggest crisis of the Cold when the world was closest to the outbreak of a third world war. The work deals with questions of why erupted Caribbean Crisis and what saved the world from the outbreak of open conflict.

The bachelor thesis is divided into several chapters. The second chapter of the thesis deals with the international policy of the United States, which for the events which led to the Caribbean crisis and the crisis itself is very important. The third chapter deals with the outbreak of the Berlin crisis. The chapter deals with the outbreak of the Berlin crisis summit in Geneva, visiting Khrushchev in the US and conference in Paris. The fourth chapter deals with the Bay of Pigs invasion, which had the greatest influence on the outbreak of the Caribbean crisis. The fifth chapter describes the Vienna summit between President Kennedy and Khrushchev and the construction of the Berlin Wall. Major sixth chapter deals with the crisis thirteen days of the Caribbean crisis. In the second half of October there was an escalation of tensions between the United States and the Soviet Union, which culminated in a blockade of Cuba by the United States. Subsequent solution was a compromise, the United States withdrew its missiles from Turkey and Italy, and the Soviet Union from Cuba. In conclusion, the evaluation of the Caribbean crisis and the measures that the United States and the Soviet Union did a similar crisis will never happen again.

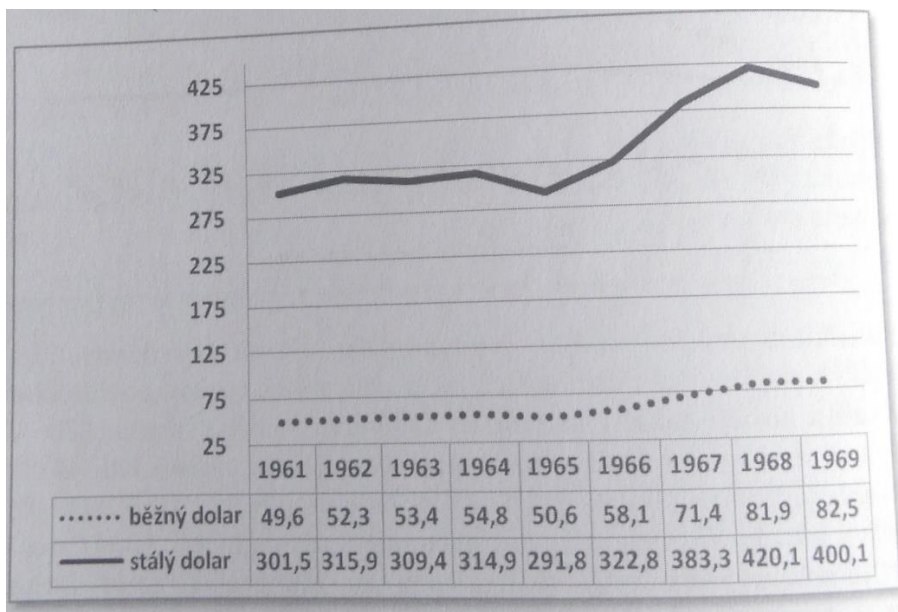
12 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Graf počtu jaderných hlavic v letech 1961 – 1969.

KREJČÍ, Oskar, *Zahraniční politika USA*, Praha 2009, s. 170.

Příloha č. 2 - Výdaje ministerstva obrany USA v letech 1961 – 1969 v miliardách dolarů.

KREJČÍ, Oskar, *Zahraniční politika USA*, Praha 2009, s. 172.

Příloha č. 3 – špionážní letoun U – 2

http://i.idnes.cz/07/083/maxi/VSE1d2c8a_U_2.jpg dostupné 20.4.2016

Příloha č. 4 - Loď Blagar

<http://www.bayofpigs2506.com/images/Blagar.png> dostupné 20.4.2016

Пříloha č. 5 – Sovětská raketa typu R - 12

http://1gr.cz/fotky/idnes/12/031/cl6/KUZ418b21_o4.jpg dostupné 20.4.2016

Příloha č. 6 – Americká raketa Thor

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/61/Thor-Able_II_Transit_1A.jpg dostupné 20.4.2016

Příloha č. 7 – Americká raketa Jupiter

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9a/Jupiter_IRBM.jpg
dostupné 20.4.2016

Příloha č. 8 – Špionážní fotografie základny na Kubě

KENNEDY, Robert F., *Třináct dní: Vzpomínky na Kubánskou raketovou krizi*, Praha 1999, s. 65.

Příloha č. 9 – Špionážní fotografie základny na Kubě

KENNEDY, Robert F., *Třináct dní: Vzpomínky na Kubánskou raketovou krizi*, Praha 1999, s. 66.

Příloha č. 10 – Špionážní fotografie základny na Kubě

KENNEDY, Robert F., *Třináct dní: Vzpomínky na Kubánskou raketovou krizi*, Praha 1999, s. 68.

Příloha č. 11 – Špionážní fotografie základny na Kubě

KENNEDY, Robert F., *Třináct dní: Vzpomínky na Kubánskou raketovou krizi*, Praha 1999, s. 67.